

NECİP FAZIL'IN "HASENE BACI" HİKÂYESİNİN KAYNAĞI VE ŞEKİLCİ DİNDARLIK ELEŞTİRİSİ

Fevzi YETKİN*

Özet

Cumhuriyet devri Türk edebiyatında daha çok şair kimliği ile tanınan Necip Fazıl Kısakürek, şiirin yanında hikâye, roman, tiyatro gibi diğer edebî türlerde de eserler kaleme almıştır. Fakat onun şair kimliğinin ön planda olması dolayısıyla hakkında hazırlanan akademik çalışmaların da büyük çoğunluğu şiirleri üzerinedir.

Makalemizde Necip Fazıl'ın 1965 yılında yazdığı "Hasene Bacı" adlı hikâyesini inceleyerek onun hikâyeciliği üzerine yapılan akademik çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktayız. Çalışmamızda öncelikle bu hikâyenin kaynağının kendi askerlik hatıraları ve mürşidi Abdülhakîm Arvâsî ile yaptığı sohbetlerden oluşan Tanrı Kulundan Dinlediklerim adlı eserindeki bir anekdot olduğunu ortaya koyacağız. Ardından hikâyenin konusunu oluşturan şekilci dindarlık üzerinde duracağız. Bir şair/yazar olmasının yanı sıra İslâmî anlamda bir düşünür ve hareket adamı olan Necip Fazıl'ın bu hikâyesinde şekilci dindarlığı nasıl eleştirdiğini ve Hasene Bacı karakteri ile şekilci dindarlığa karşı nasıl bir model sunduğunu inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl Kısakürek, hikâye, "Hasene Bacı", dindarlık, şekilci dindarlık eleştirisi.

THE SOURCE OF NECİP FAZIL'S "HASENE BACI" STORY AND CRITICS OF FORMALIST PIETISM

Abstract

In republican period of Turkish literature, Necip Fazıl Kısakürek who is known as a poet; wrote the other types of literature like stories, novels, theatre texts in addition to poems. However, because of his poet identity was in the forefront, vast majority of academic writings about him is about his poems.

In our article we aim to provide contribution to academic writings upon his story writing, analysing the story called "Hasene Bacı (Hasene Sister)" that he wrote in 1965. Primarily in our article we are going to prove that the source of this story was the memoirs of his soldiery and an anactode from the book called Tanrı Kulundan Dinlediklerim (The Sayings That I Listened From A God's Servant) which is composed of the conversations that he made with his holy guide (murshid) Abdülhakîm Arvasi. After all we are going to lay emphasis on pietism that the story is about. As well as a poet/writer, in an Islamic aspect Necip Fazıl was a thinker and an

* Manisa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

activist, in this story we are going to view how he criticise the formalist pietism and what kind of model he presents against the formalist pietism.

Keywords: Necip Fazıl Kısakürek, story, "Hasene Bacı", pietism, critics of formalist pietism.

1. Giriş

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Necip Fazıl Kısakürek daha çok şair kimliği ile tanınmakta ve okunmaktadır. Şiirin yanı sıra hikâye, roman, tiyatro gibi edebî türlerde de eser vermesine rağmen şair kimliğinin ön planda olması dolayısıyla hakkında yapılan çalışmalar daha çok şiirleri üzerinedir. Bu çalışmamız ile Necip Fazıl'ın hikâyeciliği üzerine yapılan çalışmalara bir katkı sağlamayı amaçlamaktayız.

Yazı hayatına şiir ile başlayan Necip Fazıl'ın şiirden sonra yazmaya başladığı ikinci edebî tür hikâyedir. İlk hikâye kitabını 1928'de yayımlayan Necip Fazıl, 1970'te tüm hikâyelerini *Hikâyelerim* başlığı altında tek bir kitapta toplamıştır (Aydın 2014: VIII).

1934'te Abdülhakîm Arsavî ile tanışana kadar (Kısakürek 2014b: 87) bohem bir hayat süren Necip Fazıl, bu tanışmadan sonra İslâmî yaşam tarzını benimsemiş ve Cumhuriyet tarihinde İslâmî düşüncenin önemli bir ideoloğu ve aksiyoneri olmuştur. Tanzimat Fermânı ile başlayan ve Cumhuriyet'in ilânından sonra hızlanan modernleşme hareketlerinin bir uzantısı olarak önce aydın kesimler, daha sonra halk tabakaları arasında İslâmî hayat tarzı yerine seküler bir yaşayış şekli yaygınlaşmıştır. İslâmî düşüncenin bir nev'i sözcülüğünü üstlenen Necip Fazıl, bu durumda iki halk kesimi ile karşı karşıya kalmıştır. Bunlardan birincisi seküler hayat tarzını benimseyenler, diğeri ise muhafazakârlardır. Sekülerleşme karşısında İslâmî yaşam tarzının ve değerlerinin yeniden ön plana geçmesi için çalışan, bu doğrultuda kitaplar, gazete yazıları yazan ve Türkiye'nin çeşitli yerlerinde konferanslar veren Necip Fazıl, muhafazakâr kesimlere baktığında ise kendi açısından çok da olumlu olmayan bir tablo ile karşılaşır. Muhafazakâr kesimler ya dünyevî çıkarlar peşine düşmüşler ya da İslâmiyet'i ibadetlerin özünden uzak bir şekilciliğe ve aksiyondan uzak bir kaderciliğe indirgemişlerdir. Bu durum Necip Fazıl'ı rahatsız eder ve sekülerleşme ile mücadele ederken muhafazakâr kesimleri de bilinçlendirmeye çalışır:

"(...) O, bütünüyle bir düşünce sistemi oluşturmayı hedeflediğinden dinî ve ahlâkî mevzular, bu düşünce sistemi içinde önemli bir yer tutar. Dinin yanlış anlaşılması ve anlatılması, kişisel çıkarlar için kullanılması onun nefretine sebep olur. Ham softa ve yobaz tipi onun baş düşmanıdır. Bunların dine zarar verdiğini, kendi çıkarları için dinî kullandıklarını söyler. Bundan dolayı doğru olanı göstermek için kolları sıvar ve işin başından başlayarak siyer, ahlâk, adab-ı muaşeret, tasavvuf, ilmiyal gibi konularda eserler verir. O, ideal Müslüman'ı 'derin Müslüman' diye isimlendirir." (Beyaz 2012: 191-192).

Necip Fazıl, halka doğru olanı göstermeye çalışırken düşünce eserleri ile yetinmez, edebî eserlerinden de bu amaç doğrultusunda yararlanır. Kendi düşüncelerini sistemleştirdiği *İdeolocya Örgüsü* adlı eserinde İslâmî düşüncenin yayılması için yararlanılabilecek vasıtaları sayarken en başa edebiyatı alır:

"Dış vasıtaların başında, bütün şubeleriyle güzel sanatlar (bilhassa edebiyat, tiyatro, sinema), yayın yolları (gazete, mecmua, kitap), telkin kürsüleri (konferans, vaaz, sohbet), kültür teşekkülleri (her köşede bir kulüp) ve İslâm sermayesine yön ve hareket verici mihraklar..." (Kısakürek 2014a: 201).

Necip Fazıl, bu doğrultuda hikâyelerinde de okurlarına "doğru olanı göstermeye" çalışmıştır. Makalemizde inceleyeceğimiz "Hasene Bacı"¹ adlı hikâyesini 1965'te kaleme alan yazar, bu hikâyesinde şekilci dindarlığı eleştirmiştir ve Hasene Bacı karakteri ile muhafazakâr kesimlere ideal bir Müslüman örneği sunmuştur. Çalışmamızda öncelikle bu hikâyenin kaynağını tespit edeceğiz, ardından hikâyenin konusunu oluşturan şekilci dindarlık eleştirisi üzerinde duracağız.

2. "Hasene Bacı" Hikâyesinin Kaynağı

Hikâye, İslâmî değerlere sahip bir yedek subayın Batı Anadolu'da küçük bir taşra kasabasında vatanî görevini yaptığı sırada kendine tahsis edilen göl kenarındaki iki katlı evde, ev işlerine yardımcı olan Hasene Bacı ile arasındaki diyalogla başlar. Hikâyenin anlatıcısı olan yedek subay bu kasabada şehrin etkilerini görür ve burayı sevmez. Köy dışındaki kırsalda görev yapan anlatıcı, kendi hâlinde yaşar ama çevresinde olup bitenleri de

¹ Necip Fazıl Kısakürek, "Hasene Bacı", *Hikâyelerim*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2008, s. 113-118. "Hasene Bacı" hikâyesinden alıntılar bu baskıdan yapılacaktır.

iyi tahlil eder. Burada yaşadığı şehir olan İstanbul'dan, eş, dost, aile herkesten uzaktır. Kasabada aktardan başka ahabplık ettiği kimse yoktur. Kasabada anlaştığı tek kişi olan sinameki, kakule, tarçın vs. satan, kır sakallı aktarın aracılığıyla evinde temizlik yapması için bulunan Hasene Bacı'nın hikâyesi onu zamanla içine çeker.

Hasene 1900'lerin başında Van'da dünyaya gelir. I. Dünya Harbi'nde tüm ailesini Ermeni komitecilerinin saldırısında kaybeder; canını ve ırzını köye son anda yetişen Türk güçleri sayesinde kurtarır. Hayır sahibi bir ihtiyarın vesilesiyle Batı Anadolu'daki bu kasabaya muhacir olarak gelir. İhtiyar burada ölünce Hasene Bacı tek başına kalır; lakin evlenmeye de hiç yanaşmaz, her geleni geri çevirir. İstiklâl Savaşı'nda yirmi yaşlarındadır. Bir Cuma namazında cami kapısına dayanmış, içerde namaz kılanları sarsıcı sözlerle ikaz edip düşmana karşı ayaklandırmış, mücadelede bir erkek gibi çalışmıştır. Yunanlıların işgali sırasında Yunan kumandanı Hasene'ye sarkıntılık edince kasaturayı kapıp kumandana haddini bildirmiştir.

Anlatıcı, bir gün aktarın dükkânında sohbet esnasında bunları öğrenince Hasene Bacı'yı daha yeni tanımaya başladığını anlar. Aktar, ona Hasene Bacı'yı "namazında niyazında olduğu için" salık verdiğini söyler. Hasene Bacı herkesle muhatap olmaz, yeri gelmeden konuşmaz. Hele bugünün Müslüman geçinen ve "Müslüman eskisi" diye tabir ettiği insanlardan hiç haz almaz.

Bir gün anlatıcı Cuma namazında iken Hasene Bacı gençlik yıllarında yaptığı gibi camiden içeriye "Müslümanlığı indirdiniz indirdiniz, gövdenizle yatıp kalkmaya, anlamadığınız şeylere 'Hû!' demeye!." şeklinde haykırır. Hasene Bacı'yı halkı ayaklandırmaya çalıştığı gerekçesiyle karakola götürürler. Komiser bu hareketi neden ve kime karşı yaptığını sorunca da Hasene Bacı "Şehirliye karşı!" diye cevap verir. Komiser onu bir gece nezarete beklettikten sonra yine küfesini yüklenip dağdan çalı çırpı toplamasına ve bir daha camiye uğramamasına dair söz isteyince: "Uğrayıp da ne yapacağım?... İçinde kimse yok ki?" der. Hikâye bu şekilde son bulur.

Necip Fazıl'ın tüm eserleri biyografik incelemeye oldukça müsaittir. Kendi hayatıyla alakalı pek çok detayı eserlerinde işler. Hikâyelerinde de bu durum karşımıza çıkar:

"Necip Fazıl'ın öykülerinde hem onun kişisel varlığını hem de kendisinin yaşadığı zamanı, mekânları ve olayları, öykü zamanı, öykü

mekânı ve öykü olayları olarak görebiliriz. Şiirlerinden, tiyatrolarından, düşünce kitaplarından dizeler, diyaloglar ve cümleler okuduğumuz duygusuna rahatlıkla kapılabiliriz. Anılarında anlattığı mekânlara, kurgusal bir değişikliğe uğramadan olduğu gibi rastlayabiliriz. (...)” (Su 2005: 442).

Bu noktadan baktığımızda “Hasene Bacı” hikâyesinde Batı Anadolu’daki küçük bir kasabada yedek subay olarak askerlik yapan anlatıcının Necip Fazıl’ın kendisi olduğunu görürüz. Necip Fazıl, 1944’te askerliğini eksik yaptığı gerekçesiyle yeniden askere alınır ve Isparta-Eğirdir’e gönderilir (Kısakürek 2014b: 227). Burada geçirdiği aylar “Hasene Bacı” hikâyesinin omurgasını oluşturmuştur:

“Orada, göl kenarında bir evde bütün bir yaz mevsimi... Sabahleyin atım geliyor, talimgâha çıkıyorum, halimden hiçbir şey belli etmiyerek akşama kadar bir ‘hayâl-i fener’ şeklinde boy gösteriyorum, akşam yine eve dönüyorum; yemek masasında bir şeyler karıştırıp doğru yatağa... (...)

Orada, ateşli Müslüman, yerli bir dâva vekilinden başka kimseyle temasım yok... Bir de Van’lı, Efendimin memleketlisi olduğu için pek sevdiğim, doksanlık ve âmâ bir kadın: Fatma nine...” (Kısakürek 2014b: 228).

Görüldüğü gibi Necip Fazıl’ın gerçek hayatındaki Eğirdir, hikâyede bir Batı Anadolu kasabası; arkadaşlık ettiği dava vekili bir aktar ve Fatma Nine “Hasene Bacı” şeklinde karşımıza çıkar. Yazar kendi hayatındaki detayları bazı değişikliklerle hikâyeleştirmiştir.

“Hasene Bacı” hikâyesinde Necip Fazıl’ın biyografisiyle örtüşen ve hikâyenin özünü de oluşturan bir başka detay ise Hasene Bacı’nın Kurtuluş Savaşı esnasındaki tavrıdır. Hikâyede Hasene Bacı, Kurtuluş Savaşı’nda yirmi yaşlarında iken bir Cuma namazında caminin kapısına dikilip cemaate şöyle seslenmiştir:

“- Müslümanlar! Kaldırın başlarınızı secdeden! Bozun, zaten bozuk namazlarınızı! Allaha secde edebilmek için evvelâ memleketinizden gâvuru kovun!” (s. 116)

Necip Fazıl’ın hikâyede bu şekilde verdiği olay, mürşidi Abdülhakîm Arvâsî ile yaptığı sohbetlerden oluşan *Tanrı Kulundan Dinlediklerim* adlı kitabındaki “Maraş” (Kısakürek 2007: 241-245) adlı sohbette yer

almaktadır. Abdülhakîm Arvâsî, Necip Fazıl'a Maraş'taki Millî Mücadele hakkında şöyle bir olay anlatır²:

"Günlerden cumaydı. Öteye ve Allaha inanan Maraş, ibadetindeydi. Bir Maraşlı, ibadetini bitirenleri mabedin kapısında karşıladı ve haykırdı:

- Kalede yabancıнын bayrağı dalgalanırken kıldığınız Cuma namazının sıhhatine güvenebilir misiniz?

En aziz duygu, en sağlam benlik desteği olan İstiklâl, Maraşlılara, secdede duydukları vecd içinden ses veriyordu.

- Hayır!

Dediler ve hep beraber Mabetten çıkıp doğru kaleye gittiler. Bir ibadet sonuna ancak bu kadar güzel bir hareket eklenebilir. Hakikî kahramanların vekar ve teennisıyla işgal kumandanını istediler. Bir türlü ibadet kadrosundan çıkamıyan o günkü hareketlerini, kendilerinin şu ulvî izahiyle düğümlədiler:

- Biz Allaha inananlardanız! Ölüm, bizce korkulu bir son değil. Bütün silâhımız bu! Elinden yalnız ölümü hiçe saymak gelen bir insan kümesiyle pençeleşmekte ümit ve değer buluyorsanız topraklarımızda kalırsınız; bulmuyorsanız gidersiniz (Kısakürek 2007: 243).³

Yazarın Abdülhakîm Arvâsî'den dinlediği bu anekdotu hikâyesine alırken yine çeşitli değişiklikler yaptığını görüyoruz. Abdülhakîm Arvâsî'nin anlattığı olayın kahramanı Maraş'ta yaşamaktadır ve cinsiyeti, yaşı belirtilmemiştir. Necip Fazıl'ın hikâyesinde ise olay Maraş'ta değil de Batı Anadolu'da cereyan eder ve Cuma namazında cemaati uyaran kişi bir

² Lisans öğrenimini Kahramanmaraş'ta yapan biri olarak orada bulunduğum süre içerisinde Maraşlı yerli halktan bu hikâyenin bir benzerini şu şekilde dinledim: "Maraş'ta asker halkı ezmeye, sindirmeye saldırılarını çeşitli alanlara kaydırmaya başlamıştır. Bir Cuma namazı vaktinde bir imamının kaledeki Fransız bayrağını göstererek bunun altında namaz kıldırılamayacağını söylemesi üzerine, halk işgalcilere karşı ayaklanır." Abdülhakîm Arvâsî'nin anlattığı ve benim öğrencilik yıllarımda dinlediğim rivayetin farklı şekillerde olmasına rağmen ikisinin de ortak bir noktası vardır ki o da Cuma namazında halkın biri tarafından ikaz edilmesi ve düşmana karşı direnişin başlamasıdır. (F. Y.)

³ Cuma namazının bireye farz olması için gereken şartlardan birisi müminin "hür olması"dır. Esirlere ve cezaevindeki hükümlülere Cuma namazı farz değildir (Döndüren 1987: 144). Hem Abdülhakîm Arvâsî'nin anlattığı anekdotta hem de Necip Fazıl'ın hikâyesinde cemaat topyekun esaret durumunda olduğu için kıldıkları Cuma namazının geçerliliği şüpheli bir duruma düşmektedir. Anekdottaki Maraşlı ve hikâyedeki Hasene Bacı, bu durum karşısında cemaati bağımsızlık mücadelesine çağırırlar.

kadındır. Ayrıca Necip Fazıl, hikâyeyi Kurtuluş Savaşı'nda bitirmez, 1960'lara kadar devam ettirir. Artık ortada gayrimüslim işgal askerleri yoktur. Bu sefer Hasene Bacı'nın tepkisi şekilci dindarlığıdır.

Hikâyede dikkat çeken bir başka husus Hasene Bacı'nın Vanlı olmasıdır. Necip Fazıl'ın mürşidi Abdülhakîm Arvâsî ve Eğirdir'de askerken tanıdığı Fatma Nine de Vanlıdır (Kısakürek 2014b: 111, 228). Gerçek hayatta ona bu hikâyeyi anlatan Abdülhakîm Arvâsî'dir, hikâyede ise aktardır. Daha önce aktarla Necip Fazıl'ın Eğirdir'deki askerliğinde tanıştığı dava vekili arasında kurduğumuz benzerlik bu noktada aktarla Arvâsî arasında da karşımıza çıkar.

3. Şekilci Dindarlık Eleştirisi

"Hasene Bacı" hikâyesinde anlatıcı Batı Anadolu'da yedek subaylık yapan, burada kendine tahsis edilen göl kenarındaki iki katlı evde yalnız yaşayan, İslâmî yaşam tarzına bağlı biri olarak olayları aktarır. Köy dışındaki kışlada görev yapan yedek subay sade bir yaşam sürmekte olan ama çevresinde olup bitenleri de iyi tahlil eden İstanbullu birisidir. Anlatıcı kasabadaki askerlik hayatıyla ilgili ayrıntıları naklettikten sonra olayları Hasene Bacı'ya ve onun "Müslüman eskisi" diye eleştirdiği kişilere getirir. Eleştiriye mistik/tasavvufî mevzulara girmeden yapar. Bunda seçtiği karakter olan Hasene Bacı'nın eğitiminin/ilminin derinlemesine tespitler yapmaya yeterli görülmeceğini düşünmesi de rol oynar. Hasene Bacı daha çok hissiyatıyla hareket eder.

Hikâyede anlatıcı, aktardan Hasene Bacı'nın halkı "Müslüman eskisi" diye eleştirdiğini öğrenir. Bununla ne ifâde etmek istediğini merak eden anlatıcıya aktar, Hasene Bacı'nın bu tabiri "*Bugünün müslüman geçinenleri...*" (s. 115) için kullandığını söyler.

Daha sonra anlatıcı bir öğle yemeğinde Hasene Bacı'yla konuşurken geceleri ona ne yaptığını sorar. Hasene Bacı da Rabbini düşündüğünü söyler. Uyuyup uyumadığını sorması üzerine de şunları söyler:

"- Uykuda geçiyor ömür...

- Senin için, sabaha kadar namaz kılar, Kur'ân okur, zikreder, dediler.

- Doğru söylememişler... Ben kimim, bu işleri yapacak insan kim?

- Ya o müslüman eskisi dediğin kimler?

- *Camileri doldurup da içine giremeyenler... Hepimiz!"* (s. 115-116)

Alıntıladığımız metinde Hasene Bacı'nın eleştiri noktası, camileri dolduranların pratikte ibadetlerini aksatmıyor görünmeleriyle birlikte, İslâm'ın özündeki takvadan uzaklaşarak, üzerine düşünmeyerek Müslümanlığı sadece ibadetlere, ibadetleri de namaza indirgeyerek; onu da anlam bütünlüğünden ve derinliğinden kopararak sığ ve kof bir Müslüman taklidi içerisine girmeleridir. Bunlardan rahatsız olan Hasene Bacı herkese *"Müslüman eskisi olmaktan kurtul! Müslüman ol!"* (s. 117) şeklinde öğüt vermektedir.

Kurtuluş Savaşı'nda bir Cuma namazı vakti halkı uyararak bilinçlendiren Hasene Bacı, bu olayın üzerinden yıllar geçtikten sonra bir gün yine Cuma namazında camiye gider ve bu sefer önce imama, sonra cemaate şöyle seslenir:

"- İmam efendi! Sen ne söylüyorsun, kimlere söylüyorsun?"

Herkes korkunç bir şaşkınlık içinde başını çevirmiş, sesin sahibini ararken, birden, Hasene Bacıyı ayakta gördüler:

- Müslümanlığı indirdiniz indirdiniz, gövdenizle yatıp kalkmaya, anlamadığınız şeylere 'Hû' demeye!

Telâş anlatılır gibi değil... Başlar birbirini arayıp ne yapmak gerektiğini soruyor.

- Haydin kalkın dökülün sokaklara! Sorun Emanete ne oldu? Nerede müslümanlar? Nerede müslümanların diyarı? Nedir bu köpeklerin bile sürmeyeceği hayat?

Korku büyük... Hasene Bacı elinde iskarpin taklidi lâstik pabuçları, erkeklerin içinden geçerek kapıya geldi ve kendisini dışarıya attı. Hâlâ bağırıyor:

- Siz de Müslüman mısınız be, Müslümanlık kim, siz kimsiniz?" (s. 117-118).

Hasene Bacı'yı yıllar sonra bu harekete sevk eden ve bu sözleri söyleten şey sadece "Müslüman eskisi" dediği insanların hal ve hareketleri olmasa gerek. Yazar, Hasene Bacı'nın bu hareketinin sebebini hikâyenin sonunda belirginleştirir. Hasene Bacı, yukarıda alıntıladığımız şekilde camide cemaate seslenmesi üzerine tutuklanır ve karakola götürülür. İyi kalpliliğiyle bilinen komiser sert bir tavır sergilemeden Hasene Bacı'ya

Müslümanları ayaklanmaya çağırıp çağırmadığını sorar. Hasene Bacı'nın "ortada Müslüman yok" demesi üzerine aralarında şöyle bir konuşma geçer:

"- Bundan 40 şü kadar yıl evvel camiye girip Yunanlıya karşı, yine böyle müslümanları aradımdı.

- Bulmuş muydun?

- Bulmuştum. Şimdi bulamıyorum!

- Kime karşı arıyorsun da bulamıyorsun?

Ben, hafakanların en çarpıcısı içinde Hasene Bacı ne karşılık verecek diye bakarken, o, gözleri faltaşı gibi açılmış, cevabını yapıştırdı:

- Şehirliye karşı!" (s. 118)

Anlatıcı, ertesi günü evine gelmeyen Hasene Bacı'nın durumunu soruşturunca gece karakolda tutulduktan sonra, bir daha camiye uğramayacağına dair söz vermesi istenip serbest bırakıldığını öğrenir. Hasene Bacı, bir daha camiye uğramaması ve böyle şeyler yapmaması gerektiği söylenince komişere "Uğrayıp da ne yapacağım?... İçinde, kimse yok ki?.." (s. 118) diyerek tepkisini yine ortaya koymuştur.

Burada Hasene Bacı'nın "Şehirliye karşı!" şeklindeki çıkışı onun rahatsızlık duyduğu şeyi belirginleştirmektedir. Bilindiği gibi Türkiye'de, Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayan ve Cumhuriyet döneminde hız kazanan modernleşme faaliyetlerinin etkileri öncelikle büyük şehirlerde görülmüş, zamanla modernleşme daha küçük yerleşim yerlerine de yayılmıştır. Modernleşmeyle beraber Türk toplumunda seküler hayat tarzının yayılmaya başladığı bilinmektedir. Sekülerleşme ile birlikte toplumda dinî faaliyetler azalmış ya da Hasene Bacı'nın rahatsızlık duyduğu şekilde ibadetler özünden uzaklaşarak sadece şekilden ibaret kalmıştır. Necip Fazıl ve hikâyede kendi düşüncelerini yansıttığı Hasene Bacı böyle şekilden ibaret ibadetlerden rahatsızdır:

"(...) Burada aslında, Müslümanların bir iki ibadetle sınırlı din anlayışı Necip Fazıl tarafından da eleştirilir. Onun için aksiyonsuz, hareketsiz, sinmiş bir din düşüncesinin, bir ibadetin anlamı yoktur. Yedek subay da aynı şekilde gördüğü Müslüman tiplerin davranışlarından rahatsızdır. Onların camideki tavırlarından rahatsız olduğu için camiye girmez ve namazını evde eda eder. Ayrıca burada kötülüğün şehirden geldiği ima edilmiştir. (...)" (Aydın 2014: 65).

Bu bakış açısına göre köy, kasaba gibi küçük yerleşim yerleri şehirden gelen modernleşme ve sekülerleşme tehlikeleri ile karşı karşıyadır. Necip Fazıl, bu tehlikelere karşı Hasene Bacı'yı örnek bir şahsiyet olarak karşımıza çıkarır. Onun Allah'ı tefekkür yoluyla zikretme, bağımsızlık ve vatan tutkusu, iffet, alın teriyle elinin emeğiyle rızık arayışı, ibadetleri özüne uygun bir şekilde yerine getirme çabası, az konuşması ve az yiyip az uyuması yazar tarafından ideal bir Müslüman'ın vasıfları olarak çizilmiştir.

Sonuç

Necip Fazıl, edebî eserlerini meydana getirirken kendi hayatından önemli ölçüde yararlanan bir şair/yazar olarak karşımıza çıkar. Hayatındaki olayları, kişileri, mekânları ufak tefek değişikliklerle eserlerinin malzemesi hâline getirir. İncelediğimiz "Hasene Bacı" hikâyesinde de yazar Eğirdir'deki askerlik hayatına dair izleri ve mürşidi Abdülhakîm Arvâsî'nin anlattığı bir anekdotu dönüştürerek eserini kaleme almıştır.

Millî Mücadele'de Maraş'ta yaşanan bir olayı hikâyesine çıkış noktası yapan Necip Fazıl, olayları 1960'lara kadar getirmiş ve konuyu bağımsızlık mücadelesinden şekilci dindarlık eleştirisine taşımıştır. Modernleşme ile yaygınlık kazanan seküler hayat tarzının halkı ibadetlerden uzaklaştırdığına ve ibadetlerin de şekle indirgendiğini düşünen yazar bunları eleştirmek için Hasene Bacı karakterini ideal bir Müslüman olarak şekillendirmiştir.

Edebî eserlerinden düşüncelerini geniş kitlelere yaymak için yararlanan Necip Fazıl'ın "Hasene Bacı" hikâyesinde eserin sağlam kurgusu ve olayların çarpıcı sunumu ile bu amacını başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğini söylememiz mümkündür.

KAYNAKLAR

AYDIN, Ahmet (2014). *Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâye ve Romanları Üzerine Bir Araştırma*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BEYAZ, Yasin (2012). *Nesir Yazılarına Göre Necip Fazıl'ın Düşünce Dünyası*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

DÖNDÜREN, Hamdi (1987). "Cuma Namazı ve Kılınma Şartları", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: 2, sayı: 2, s. 141-150.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (2007). "Maraş", *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (2008). "Hasene Bacı", *Hikâyelerim*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (2014a). *İdeolocya Örgüsü*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (2014b). *O ve Ben*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

SU, Hüseyin (2005). "Kendini Arayan Ben'in Öyküleri" *Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı*, sayı: 97, s. 440-445.